

Vrijednost osiguranja

Vrijednost je osiguranja puna *vrijednost interesa*. Ona se navodi ili kod sklapanja ugovora o osiguranju ili kad nastupi rizik (pogibelj). Za niz se interesa iznalazi srednje mjerilo vrijednosti.

Osigurana vrijednost robe: ona treba da odgovara tržišnoj cijeni robe s troškovima prijevoza uz dohodak od 10 posto. Ako se roba osigura na manju vrijednost nego što joj iznosi tržišna vrijednost, osiguratelj ne nadoknađuje rizik. Ako se roba osigura na veću vrijednost, osiguratelj će nadoknaditi samo realnu vrijednost.

Često se dešava da se roba deklarira pogrešno, to jest s većom ili s manjom vrijednošću od stvarne. Osiguratelj mora nakon ispravka vrijednosti smanjiti ili povećati premiju osiguranja (cijenu osiguranja) i to odmah nakon što sazna, faktičnu vrijednost, ali prije nego što osiguranik sazna za eventualnu štetu. Obično se dozvoljava tolerancija na više (za 10%) jer se računa s time da roba može naknadno porasti cijena. Osigurarik mora dokazati vrijednost tereta fakturama, tereticama, a i vještačenjem. Ako se radi o prodaji robe uz paritet C. I. F., vrijednost će interesa biti cijena robe pri njezinu iskrcaju, a ako se radi o prodaji robe uz paritet F. O. B., vrijednost će interesa biti cijena robe pri njezinu ukrcaju.

Osigurana vrijednost broda: ona u početku rizika obuhvaća vrijednost broda uključivši opremu, zalihe hrane i materijala za časnike i posadu, predumjleni novac za plaće posade i drugi izdaci učinjeni da se brod osposobi za putovanje predviđeno policom, te povrh svega toga još i troškovi samog osiguranja.

Kod parnog broda osigurana vrijednost obuhvaća i strojeve, kotlove, zalihe ugljena i materijala za strojeve, ako su vlasništvo osiguranika. U slučaju da se brod angažira za specijalno osiguranje, osigurani će se brod uzeti u obzir zajedno sa redovnom opremom za takav put. Vrijednost se osiguranja broda određuje prema posebnim tablicama (u kojima su navedene vrst i klasa broda).

Načelno, najveća visina osiguranja može biti puna vrijednost osiguranja predmeta.

SVOTA OSIGURANJA

Svota osiguranja jest svota za koju se osigurava neki interes. Ona može biti jednaka ili niža od vrijednosti osiguranja. Svota osiguranja jest u stvari najviši iznos koji osiguratelj može isplatiti iz naslova naknade štete. To je, drugim riječima, maksimalna vrijednost koju osiguratelj mora osiguraniku nadoknaditi u slučaju da nastupi šteta.

POLICA OSIGURANJA

Polica osiguranja jest pismena isprava kojom se potvrđuje ugovor o osiguranju, što su ga sklopile ugovorne stranke to jest osiguratelj i osiguranik. Neki je definiraju kao pismeni ugovor o osiguranju. Riječ polica potječe od riječi »policeri« = obećati. Polica služi kao dokaz u ugovoru o osiguranju.

Polica osiguranja može glasiti: a) *na ime* (kod osiguranja broda redovno), b) *na donosioca* (kod robe obično prema brodskoj teretnici), c) *po naredbi* (kod robe obično prema brodskoj teretnici). Polica na donosioca i polica po naredbi su negocijabilni (utrživi) vrijednosni papiri. Polica na donosioca se prenosi na drugu osobu putem proste predaje, a polica po naredbi nadoleživanjem (indosmanom).

Polica osiguranja može biti: a) *prenosiva* (ili indosmanom ili virmanom) i b) *neprenosiva* (samo ako se to u njoj izričito navede). Polica se osiguranja može prenijeti na drugu osobu sve dotle dok osiguranik ima interesa na osiguranom teretu. Ako taj interes prestane, prijenos nije moguć. Polica se osiguranja može prenijeti: a) prije nego li nastane šteta ili gubitak i b) poslije nego li nastane šteta ili gubitak.

Inače se polica osiguranja može podijeliti u određene skupine polazeći s raznih stanovišta. Tako, gledom na vrijednost predmeta osiguranja razlikujemo:

- police na određenu vrijednost — tkzv. »valutirane police« (engleski: »valued policies«)
- police na neodređenu vrijednost — tkzv. »nevalutirane police« (engleski: »unvalued policies«).

U valutiranim je policama unaprijed, sporazumom, utvrđena vrijednost osiguranog interesa. One sadrže iznos na koji je roba osigurana. Drugim riječima, one specificiraju ugovorenu vrijednost osiguranog predmeta. U pomanjkanju je prevaru ta vrijednost konačna, bilo da je gubitak potpun ili djelomičan, uz uvjet da vrijednost određena policom nije konačna za svrhu određivanja (ustanovljavanja) da li se radilo o konstruktivnom potpunom gubitku (ukoliko polica ne predviđa drugačije utanačenje).

U nevalutiranim policama nije označena vrijednost osiguranog predmeta već se ta vrijednost naknadno utvrđuje. Naime, uz granicu osiguranog iznosa ona ostavlja da se osigurana vrijednost naknadno utvrdi. U te se police specificira iznos do kojega jamči osiguratelj (ali se u slučaju štete u okviru tog jamstva određuje prava vrijednost osiguranog predmeta prema tržišnoj cijeni). Nevalutirane police nisu česte.

Prema stupnju određenosti predmeta osiguranja, police dijelimo u dvije velike skupine: a) *specijalne police* — ako pokrivaju samo jednu konkretnu pošiljku i b) *generalne police* — ako pokrivaju sve buduće pošiljke neke robe (zovemo ih i »okvirnim policama«). Kod generalnih se polica premija osiguranja obračunava na kraju svakog kalendarskog perioda. Tu ugovor o osiguranju nema vrijednosti, pa su stoga potrebne redovne police za pojedine pošiljke. Unaprijed su osigurane buduće pošiljke te se uglavnom naznačuju samo vrst robe, relacija i vrst prijevoza, itd. Generalne police dijelimo dalje u dvije podskupine: 1. *otpisne generalne police*: ako se utvrdi maksimalan iznos osiguranja i ne odredi se unaprijed rok osiguranja. 2. *obične generalne police*: ako se utvrdi rok osiguranja ili ne i maksimalni iznos istog. U slučaju izdavanja generalne (opće) police, osiguraniku se daje pismena potvrda da je određena roba osigurana. Takva se isprava naziva »svjedodžba o osiguranju« (engleski: »insurance certificate«). Ona sadrži sve uvjete generalne (opće, okvirne) police, zajedno s konkretnim podacima o odnosnom prijevozu. Ako se navodi sadržani u generalnoj polici ne podudaraju s navodima »svjedodžbe o osiguranju«, vrijede kao mjerodavni podaci svjedodžbe.

Prema stupnju preciziranosti vrijednosti osiguranja, razlikujemo dvije skupine polica osiguranja: a) *otvorene police* i b) *flotantne police* (*otpisne police*). Kod otvorenih polica (engleski: »open policies«) naznačena je osigurana vrijednost robe, bez obzira što je to vrijednost koja je manja, ista li veća od stvarne vrijednosti robe. Osigurana je vrijednost izričito unesena. Kod flotantnih je polica (engleski: »floating policies«) naznačena ukupna vrijednost robe, koja će se otpremati u više pošiljaka. Tu je osiguranik dužan da osiguratelju obezbijedi obavijest o svakoj pojedinog pošiljci i vrijednosti robe. Ako on to ne učini, osiguratelj se oslobađa odgovornosti da nadoknadi štetu, a polica se može poništiti. Osiguratelj ima pravo uvida u knjige osiguranika. Obračun se premije obavlja poslije svake pojedine prijave, koju osiguranik daje o svakoj pojedinoj pošiljci. Ukupna vrijednost robe, koja se otkrema u razmacima, unaprijed je određena. Tu se poslije svake pojedine pošiljke otpisuje vrijednost. Flotantne se police izdaju obično samo za teret. One daju samo općeniti opis osiguranja, a ime broda i druge pojedinosti ostavljaju za kasnije. Naknadna se izjava može učiniti nadoleživanjem police ili na neki drugi način. Kod flotantne se police premija plaća unaprijed. I otvorene se i otpisne (flotantne) police izdaju za slučaj općeg ili generalnog osiguranja. Otvorene se police izdaju kada osiguranik ne navede odmah pri sklapanju ugovora o osiguranju vrijednost osiguranog predmeta. Kod njih se šteta odnosno visina rizika utvrde tek kada nastane rizik.

U pomorskom osiguranju dvije važne kategorije polica osiguranja predstavljaju: a) *police za osiguranje trupa* (engleski: »hul policies«) i b) *police za osiguranje vozarine* (engleski: »freight policies«).

Police za osiguranje trupa: one pokrivaju trup, strojeve i kompletnu opremu. Osim toga, one pokrivaju osobito gubitak ili štetu nanesenu trupu ili strojevima a izravno prouzrokovano: nezgodama kod ukrcaja, iskrcaja ili manipulacije teretom, kod bunkeriranja, prilikom eksplozija na brodu ili drugdje, puknućem kotlova, lomom osovina ili svakom skrivenom manom na strojevima ili trupu, nemarnošću zapovjednika, mornara, strojara ili peljara. Međutim sve je to uvjetovano time da šteta ili gubitak nije rezultat pomanjkanja dužne pažnje od strane vlasnika broda ili broдача. Police za osiguranje trupa uglavnom pokrivaju: 1. Potpun gubitak, 2. partikularnu havariju, uz »franzizu« i 3. doprinos u generalnoj havariji, spasavanje i troškove spasavanja. U slučaju potpuna gubitka (stvarna ili konstruktivna) broda, osigurani će se iznos platiti u cijelosti, bilo da je brod potpuno ili samo djelomično nakrcan, ili da je u balastu, bilo da je unajmljen (»čatriran«) ili nije. Prilikom ustanovljenja da li je brod doživio konstruktivno potpuno gubitak, osigurana će se vrijednost u policama za osiguranje trupa uzeti kao ispravljena vrijednost te se neće uzeti u obzir ništa u pogledu oštećene vrijednosti broda ili podrtine.

Police za osiguranje vozarine: u smislu istih vlasnici su broda pokriveni za gubitak vozarine izazvan svim onim nezgodama koje se spominju kod policama za osiguranje trupa. Takav se gubitak vozarine može nadoknaditi ukoliko nije proizašao iz pomanjkanja dužne pažnje vlasnika broda.

Police se pomorskog osiguranja izdaju: a) za jedno putovanje (engleski: »voyage policies« i b) za neko vrijeme (engleski: »time policies«).

Police pod a) pokrivaju rizik prijevoza robe od časa ukrcaja robe na brod do časa iskrcaja robe s broda. Često se u te police unosi zaporka (klauzula) »od skladišta do skladišta« (engleski: »from warehouse to warehouse«). Po pravilu osiguranje ne traje više od 15 dana ako se roba šalje u skladište određene luke, ili više od 30 dana ako se roba šalje u unutrašnjost. Police za putovanje pokrivaju putovanje između izvjesnih lukâ, protivno od policama na vrijeme. U policama se za putovanje spominju izrazi »at and from« ili samo »from«. Kada je brod osiguran »at and from« a particular port (što znači: u i od jedne luke), osiguranje počinje teći odmah tj. i prije nego li je brod isplovio iz određene luke. Međutim, ako je on osiguran uz naznaku »from« a certain port (što znači: od izvjesne luke), osiguranje neće imati učinka doklegod brod ne isplovi iz dotične luke.

Kod police na putovanje treba da postoji jamstvo da je na početku puta brod sposoban za plovidbu tj. da je razumno opremljen u svakom pogledu, da bi se mogao suprotstaviti opasnostima mora. Za dokaz toga služe svjedodžbe o plovnosti (plovidbenoj sposobnosti) što ih izdaju klasifikaciona društva.

Police pod b) pokrivaju rizik prijevoza robe kroz određeno vrijeme, bez obzira na broj pošiljaka. One tačno određuju vrijeme kada rizik počinje teći. Osiguranik treba da prijavi svaki prijevoz napose. Općenito se tu radi obično o generalnim policama koje sadrže samo opće uvjete osiguranja i iznos osigurane vrijednosti. One mogu isteći dok je roba još na putu, pa ih treba produžiti. Na osnovu istih osiguratelj izdaje osiguraniku za svaku pošiljku svjedodžbu (certifikat) osiguranja. U engleskoj se takav certifikat ne priznaje pa treba pribaviti policu.

Osiguranje za djelomičan gubitak ili štetu također uključuje i potpuno gubitak.

»*Quovis*« police su takve police kod kojih nije naznačeno ime broda već se umjesto toga stavlja riječ »quovis«. Osiguranik treba da obavijesti osiguratelja o izmjeni broda. Nakon toga se unosi *addendum*. Kod ovakve se vrste police premija osiguranja obračuna tek nakon što osiguratelj primi obavijest o kojemu se brodu radi.

Vrijednosti se osiguranja utvrđuju na osnovu posebnih »ljestvica« vrijednosti tkzv. »taksâ«. Police izdane na osnovu tih »taksâ« nazivamo »*taksiranim policama*«. U njima se stavlja zaporka »vrijedi ili ne« a to za to da ne bi stranke mogle staviti prigovor da su »taksâ« preniske ili previsoke.

U slučaju otuđenja broda osiguranje prestaje, ali ako je brod otuđen za vrijeme puta, osiguranje ostaje do kraja putovanja. Ako je otuđeno manje od polovine broda, osiguranje cijelog broda ostaje na snazi.

U napisu smo o *svoti osiguranja* rekli da ona može biti jednaka ili niža od vrijednosti osiguranja. U vezi s time imamo: a) *puno osiguranje* i b) *djelomično osiguranje*. Kod poto-

njeg se šteta nadoknađuje srazmjerno odnosu svote osiguranja. U slučaju se maksimalne visine osiguranja svota osiguranja ograničava na određeni postotak. To je redovno slučaj kod osiguranja broda na »*redovni rizik*«. U tom slučaju ako propadne brod, osiguratelj snosi dvije a osiguranik jednu trećinu štete.

»*Otvoreno pokriće*« (engleski: »open cover«) jest izraz koji se upotrebljava za sporazum, kojim je osiguranik automatski pokriven za sve pošiljke, do određene granice za brod, za izvjesna putovanja u ugovorenim razdoblju (na primjer od 12 mjeseci), uz specificirane premije ili na obroke koji se imaju ugovoriti. Čim se otpreme pošiljke pod »otvorenim pokrićem«, izdaju se tiskane police i plate se premije.

Današnje police osiguranja imaju ove elemente: *tekst, ispravaak i zaporke (klauzule)*. U slučaju da dođe do sukoba (tazmimoilaženja, kolizije) u tumačenju policâ, zaporke i ispravci imaju prednost pred tekstom.

Police pomorskog osiguranja sadrže ove elemente:

- 1) ime i mjesto stanovanja osiguranika,
- 2) ime i zastava broda,
- 3) putovanje koje se ima obaviti,
- 4) osigurana vrijednost robe,
- 5) premija osiguranja,
- 6) osnovni i dopunski rizici,
- 7) nadnevak početka i završetka osiguranja,
- 8) potpis osiguratelja,
- 9) nadnevak police osiguranja.

Ako je policâ osiguranja ista za brod i za teret, sadržavat će ove podatke:

- 1) ime uzimaoca osiguranja (navede se da li se osiguranje sklapa u vlastio ime ili za tuđi račun),
- 2) ime broda i elementi njegove individualizacije,
- 3) mjesto ukrcaja tereta (ovaj je podatak važan radi osiguranja tereta),
- 4) polazna luka (ovaj je podatak važan za osiguranje broda),
- 5) određena luka (to je važno za početak rizika u protivnom putovanju ili za prestanak rizika),
- 6) vrst i vrijednost predmeta osiguranja (t. j. da li je roba lakokvarljiva, eksplozivna ili opasna, da li se za vrijeme puta ima prekrcavati, itd.),
- 7) vrijeme početka rizika,
- 8) svota osiguranja,
- 9) premija (t. i. cijena) osiguranja,
- 10) ostala utanačenja (opseg rizika, nadležnost arbitraže),
- 11) vrijeme (i sat) zaključenja ugovora o osiguranju,
- 12) podatak da li je osiguranje sklopljeno po nalogu trećih osoba ili zapovjednika broda.

Ako u času sklapanja ugovora o osiguranju, osiguranik ne zna ime broda, treba da ga saopći u roku od 48 sati nakon što ga sazna, a u svakom slučaju u roku od 5 dana nakon izdavanja police.

Svaka se izmjena bilo kojeg elementa unosi na čist papir koji se priključuje polici osiguranja, a zove se »*addendum*«.

Često su na poledini police ispisani »opći uvjeti osiguranja«, koji obvezuju obje stranke.

Polica osiguranja kao dokaz o interesu osiguranja (engleski: *policy proof of interest*): u slučaju gubitka ili štete, policâ će služiti kao dokaz interesa osiguranika, s time da osiguratelj ne traži nikakva druga dokaza. Takve se police zovu i »*wager policies*« ili »*honour policies*«.

Tipske su police u pomorskom osiguranju podijeljene u dvije skupine: a) police za brod i b) police za teret.

Danas ima u svijetu nekoliko tipova policama osiguranja (za teret): londonska, pariška, anverska, hamburška, američka.

Većina osiguratelja u svijetu rabi policu koja se zasniva na tekstu tkzv. »*Lloyd's Marine Insurance Policy*« što ju je izdalo Udruženje pomorskih osiguratelja = Corporation of Lloyds. Dapače, većina se policâ doslovno oslanja na spomenutu Lloyd-ovu policu iz 1775. god. Jezik je u toj Lloyd-ovoj polici dođuše arhaičan, ali se on ipak održao za to, što je ta policâ stekla povjerenje kod trgovaca. Njezin je tekst nastajao postupno kroz sporove i tumačenja raznih slučajeva. Polica osiguranja, koju rabe naši osiguravajući zavodi u pomorskom transportu, neznatno odstupa od Lloyd-ove police.

Osnovna su načela odnosno koncepcije izražene u Lloyd-ovoj polici ove: osiguranik mora biti djelatno sposoban i mora imati interesa na osiguranju.